

החי נושא את עצמו

הגמרא במסכת שבת דף צ"ד ע"א מביאה תוספתא פרק ט' משבת: „המוציא בהמה חיה ועוף לרה"ר בין חיינ ובין שחוטין חייב. רבי נתן אומר על שחוטין חייב ועל חיינ פטור שהחי נושא את עצמו". ומביאה דברי רבא „אפילו תימא רבי נתן ע"כ לא פליגי רבנן עליה דרבי נתן אלא בבהמה חיה ועוף דמשרבטי נפשיהו אבל אדם חי דנושא את עצמו אפילו רבנן מודו". ובסוף הסוגיא שם „ומודה ר' נתן בכפות".

והגמרא במסכת יומא דף ס"ו ע"ב אומרת: „אמר רב ששת, לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו, כמאן דלא כר"נ, אפילו תימא רבי נתן חלה שאני". וכתב רש"י שם „חולה שאני דהשתא לא נושא את עצמו והנושא מחלל שבת".

רגילים לפרש את המושג החי נושא את עצמו במובן שהחי קל יותר מאשר המת כאשר מצינו בפרק הניזקין במסכת גיטין במעשה דרבי יוחנן בן זכאי „דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא".

גם אם נבין פשר דבר שחי קל מן המת אין זה מסביר את הסוגיא בשבת שנפסקה להלכה. מכיון שאם כן מה טעם נשיאת חולה בשבת יש בה משום הוצאה, ואם נאמר שחולה כח חיותו קטן ולכן אינו מיקל עצמו (וכ"כ המאירי), מלבד שזה קשה מעצמו ש, כח חיותו קטן, קשה מה נאמר בכפות. וכי מאחר שכפתוהו כח חיותו קטן? וכי משקלו שונה מאשר מי שאינו כפות והרי שניהם חיים?

ועוד קשה מאד על פירוש זה קושית התוס' בשבת: (ד"ה „ש,החי נושא את עצמו") „תימא לר"י למה פטור דאי משום שהחי מיקל עצמו והלא אפילו במשא קל יותר חייב". וכי יש הבדל בין משא קל למשא כבד לענין הוצאה בשבת?

ובתוס' שם המשיך: „ואי משום דשנים שעשאוה פטורים (וכאן גם החי בנישא הוא משתתף בנשיאה כי מיקל עצמו) הא הוי זה יכול וזה אינו יכול שאין הנישא יכול לישא עצמו בלא הנושא והנושא יש בו כח לנושאו אפילו היה מת, ואומר ר"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאים דבר חי שהתחשים והאילים היו הולכים ברגליהם והחלזון מיד היו פוצעים אותו טרם מות...". והלסיף הפנ"י שכונת ר"י דוקא בהוצאה שהיא מלאכה גרועה או לא היה במשכן כיה"ג אינו חייב עליה. לא פירש ר"י את הבטוי שהחי נושא את עצמו לפי באורה.

ואולי אפשר לפרש בדרך אחרת כונת הגמרא ש'החי נושא את עצמו'. הרי כבר קבעו הראשונים שהוצאה מלאכה גרועה היא. והטעם, משום שאינה

יוצרת שום דבר ואינה פועלת שנוי בחפץ. אף על פי כן היא נחשבת למלאכה לפי שמקומו של כל חפץ גם הוא נחשב חלק ממהותו. ואם משנים את מיקומו נחשב הדבר למלאכה וראת הסברו של הרב ש"ר הירש בפירושו על התורה, ריש פרשת ויקהל.

אבל, כל זה נכון בחפצים לפי שהם דוממים ואין להם כושר תנועה עצמית ולכן מתייחסים הם אל מקומם וכל טלטול ממקומם נחשב למלאכה (בגדרי הוצאה). אבל אנשים חיים אינם מתייחסים כך למקומם שהרי החי נושא את עצמו, כלומר, יכול הוא ורגיל הוא לשאת את עצמו ולשנות מקומו. וא"כ גם כשאחר נושא אותו אין הדבר נחשב לו לפעילות חשובה של מלאכה שהרי החי הוא בעל תודעה עצמית ואם הסכים שישאו אותו, למעשה הוא החליט על שנוי מקומו.

ולכן בבע"ח נחלקו רבי נתן ורבנן. היות ולבע"ח אמנם יש היכולת להתנועע אבל בשעה שנושאים אותם היות והם, משרבטי נפשיהו' (מגלים התנגדות) אין להם את ההחלטה להתנועע עתה.

ולפי ביאור זה נבין היטב ובפשטות מדוע חולה וכפות (ולפי רוב הדיעות גם תינוק). נחשבת נשיאתם להוצאה. לפי שאינם יכולים בשלב זה לשאת עצמם ולנוע ממקום למקום וארי הם כחפצים הצמודים למקומם. וממילא, הוצאתם למקום אחר נחשבת למלאכה.

הרמב"ם בהלכות שבת פרק י"ח הלכה ט"ז כתב: „המוציא בהמה חיה ועוף אעפ"י שהם חיים חייב אבל אדם חי אינו מושא. ואם היה כפות או חולה מוציא אותו חייב".

הרי שהרמב"ם תרגם את המושג „שהחי נושא את עצמו" בבטוי „אדם חי אינו מושא". אין הוא נחשב למושא.

ואולי זו כונתו. שאין הוא משא כחפץ דומם אלא בעל כח חיים לטלטל עצמו. מי שדרך כלל נושא עצמו אין חייבים על נשיאתו, שכן נושא אינו הופך למשא.